

Ukrainy vid 20.03.2013 № 227 [On approval of the Standard agreement on participation in the fund of construction financing: The decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2013-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

19. Pro zakhyst prav spozhyvachiv: Zakon Ukrainy vid 12.05.1991 № 1023-XIII [On consumers' rights protection: The Law of Ukraine]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12?find=1&text=%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%BB#w1_1 [in Ukrainian].
20. Postanova Verkhovnoho Sudu № 501/3038/16-ts vid 30.06.2020 [The Supreme Court Decision no. 466/7758/18, delivered on 08.07.2020]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90143675> [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.2.25>

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ НАСЛІДКІВ ЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛІСТИЦІ

Євгеній Рожик

аспірант кафедри криміналістики

Національного університету «Одеська юридична академія» (Одеса, Україна)

ORCID ID: 0000-0001-8186-2574

Анотація. У статті проводиться теоретичне дослідження поняття та сутності наслідків злочину в криміналістиці та інших науках кримінального циклу. Обґрунтовується, що наслідки злочину як категорія науки криміналістики є порівняно новою та такою, що проходить етап становлення. Вона більш притаманна іншим наукам кримінального циклу: кримінального права та кримінології тощо. У зв'язку з цим дослідження наслідків у криміналістиці варто проводити в концептуальному симбіозі з результатами наукових напрацювань у вказаних науках. Зазначається, що криміналістика за своєю суттю є прикладною, що обмежує та визначає предмет цієї роботи. Для термінологічної точності в цій статті буде проведено дослідження поняття та змісту наслідків злочину як із позицій криміналістики, так і інших наук кримінального циклу, що видається абсолютно виправданим.

На підставі аналізу категорій «сліди злочину» та «школа злочину» обґрунтовано, що вказані категорії поглинаються категорією «наслідки злочину». Так, найширшою категорією є «наслідки злочину», яка включає в себе сліди злочину, а також шкоду, завдану злочинцем. Так, усі сліди події злочину є наслідками злочину, так само і шкода злочину є наслідком злочину. Однак не всі наслідки злочину є шкодою самого злочину. Тобто наслідки злочину – це зміни в навколишньому матеріальному середовищі та ідеальні відображення, які виникають внаслідок події злочину та містять інформацію про слідову картину та злочинний результат.

Ключові слова: наслідки злочину, сліди злочину, злочинний результат, шкода, злочин.

THE CONCEPT AND ESSENCE OF THE CONSEQUENCES OF CRIME IN CRIMINALISTICS

Yevhenii Rozhyk

PhD Student at the Department of Criminalistics

National University "Odessa Law Academy" (Odessa, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0001-8186-2574

Abstract. The article conducts a theoretical study of the concept and essence of the consequences of crime in criminalistics and other sciences of the criminal cycle. It is substantiated that the consequences of crime as a category of criminalistics is relatively new and in its infancy. It is more typical to other sciences of the criminal cycle: criminal law and criminology, and so on. In this regard, the study of consequences in criminalistics should be conducted in conceptual symbiosis with the results of scientific developments in these sciences. It is noted that criminalistics is inherently applied, which limits and determines the subject of this work. For terminological accuracy, this article will study the concept and content of the consequences of the crime from the standpoint of criminalistics and other sciences of the criminal cycle, which seems absolutely justified.

Based on the analysis of the categories "traces of crime" and "consequences of crime", it is substantiated that these categories are absorbed by the category "consequences of crime". Yes, the broadest category is "the consequences of a crime." Which includes traces of the crime as well as the damage caused by the crime. Yes, all traces of a crime are the consequences of a crime, just as the harm of a crime is a consequence of a crime. However, not all the consequences of a crime are the harm of the crime itself. That is, the consequences of a crime are changes in the material environment and ideal reflections that arise as a result of the crime, and contain information about the trace picture and the criminal result.

Key words: consequences of a crime, traces of a crime, criminal result, harm, crime.

ПОЯСНЕННЯ І СУТНІСТЬ НАСЛІДКІВ ПРЗЕСТПСТВА В КРИМІНАЛІСТЫЦЕ

Yevhenii Rozhyk

aspirant Katedry Kryminalistyki

Narodowego Uniwersytetu „Odeska Akademia Prawnicza” (Odessa, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-8186-2574

Adnotacja. W artykule prowadzone są teoretyczne badania nad pojęciem i istotą konsekwencji przestępstwa w kryminalistyce i innych naukach cyklu karnego. Uzasadnia się, że konsekwencje przestępstwa jako kategoria nauki kryminalistyki są stosunkowo nowe i takie, że obecnie przechodzi etap powstawania. Jest bardziej nieodłączny od innych nauk cyklu karnego: prawa karnego i kryminologii i tym podobnych. W związku z tym badania konsekwencji w kryminalistyce powinny być prowadzone w symbiozie koncepcyjnej z wynikami osiągnięć naukowych w tych naukach. Należy zauważyć, że kryminalistyka jest z natury stosowana, co ogranicza i określa przedmiot tej pracy. Aby uzyskać terminologiczną dokładność, w tym artykule zostanie przeprowadzone badanie pojęcia i treści konsekwencji przestępstwa zarówno z pozycji kryminalistyki, jak i innych nauk cyklu karnego, co wydaje się całkowicie uzasadnione.

Na podstawie analizy kategorii „ślady przestępstwa” i „szkoda przestępstwa” uzasadnione jest, że wymienione kategorie są wchłaniane przez kategorię „konsekwencje przestępstwa”. Tak więc najszerszą kategorią są „konsekwencje przestępstwa”. Która obejmuje ślady przestępstwa, a także szkody wyrządzone przez przestępstwo. Tak więc wszystkie zdarzenia przestępstwa są konsekwencjami przestępstwa, a szkoda przestępstwa jest konsekwencją przestępstwa. Jednak nie wszystkie konsekwencje przestępstwa są szkodą dla samego przestępstwa. Oznacza to, że konsekwencje przestępstwa to zmiany w otaczającym materiale i doskonałe odwzorowania, które powstają w wyniku zdarzenia przestępstwa i zawierają informacje o obrazie śladowym i wyniku przestępczym.

Słowa kluczowe: konsekwencje przestępstwa, ślady przestępstwa, wynik przestępczy, szkoda, przestępstwo.

Вступ. Нині Україна знаходиться на шляху реформ значної частини соціальних інституцій, що в кінцевому результаті спрямоване на становлення її як правової та демократичної держави. Як свідчить історія, супутником майже будь-яких соціальних реформ є не тільки позитивні надбання, а й певні негативні наслідки. Одним із таких негативних «супутників» є злочинність.

Як і будь-який вид людської діяльності, злочинна діяльність залишає по собі відповідні наслідки в навколишньому середовищі, що призводить до зміни його структури. Саме під час дослідження вказаних змін слідчий ретроспективно відтворює подію злочину та дії, які вчиняються для досягнення злочинного результату.

Метою роботи є комплексне теоретичне дослідження наслідків злочину в науках кримінального циклу, визначення сутності та дефініції категорії наслідки злочину в криміналістиці.

В основу роботи покладено діалектичний метод дослідження, за допомогою якого з'ясовано сутність та особливості наслідків злочинів. Формально-логічний метод забезпечив логічну послідовність дослідження та відповідну форму його вираження. Порівняльний метод забезпечив проведення аналізу різних поглядів науковців на наслідки злочину в науках кримінального циклу. Аналітичний метод використано під час вивчення наукових праць щодо наслідків злочину, узагальнення окремих наукових позицій, формулювання висновків.

Основна частина. Наслідки злочину як категорія науки криміналістики є порівняно новою та такою, що проходить етап становлення. Вона більш притаманна іншим наукам кримінального циклу: кримінального права та кримінології тощо. У зв'язку з цим дослідження наслідків у криміналістиці варто проводити в концептуальному симбіозі з результатами наукових напрацювань у вказаних науках. Варто зазначити, що криміналістика за своєю суттю є прикладною, що обмежує та визначає предмет цього дисертаційного дослідження. Для термінологічної точності буде проведено дослідження поняття та змісту наслідків злочину як із позицій криміналістики, так і інших наук кримінального циклу, що видається абсолютно виправданим. Також для чіткого розуміння зазначеної категорії буде проведено аналіз наявних суміжних та дотичних категорій, які використовуються вченим та описано їхні фундаментальні відмінності. Адже будь-яка теорія може претендувати на статус самостійної, лише якщо вона має понятійний апарат, що відрізняється від понятійного апарату інших теорій. Диференціація наук кримінального циклу тягне за собою не лише роздільне дослідження певних питань, але й породжує неоднозначне застосування окремих термінів (Навроцький, 1999: 66). Тому для встановлення точного значення терміна, забезпечення повного та точного мовного вираження правових приписів в одних випадках достатньо застосування простих способів тлумачення (граматичного, семантичного, логічного та ін.), а в інших – виникає необхідність використання різних прийомів і правил у процесі тлумачення (Подорожна, 2008: 135).

Як твердять вчені, для позначення наслідків як самостійного правового явища в науках кримінального циклу використовуються такі загальні поняття, що охоплюють більш конкретні наслідки; наслідки злочинного діяння; наслідки злочинної поведінки; суспільно небезпечні наслідки; злочинні наслідки; шкідливі наслідки; наслідки злочину або злочинів; сліди-наслідки; наслідки злочинного діяння (дії, бездіяльності); шкода; злочинна шкода; збитки; злочинні збитки; злочинний результат та ін. Однак варто звернути увагу, що використання різних термінів для позначення одного і того ж явища веде не тільки до плутанини, а й створює ілюзію псевдонауковості. Адже наявність слів, які по-різному звучать, вільно чи невільно примушує вдатись до пошуку відмінностей між ними, встановлення значення кожного з понять, які позначаються. Водночас вживання таких термінів нерідко буває цілком виправданим: коли кожен із них несе різне смислове навантаження (Тростюк, 2003: 75, 80).

Звернемося до аналізу змісту наслідків злочину з позицій визначення в юридичних словниках. Так, в Академічному тлумачному словнику зазначено, що наслідок – це те, що виходить, впливає з чого-небудь; результат (Словник української мови, 1974). В Толковому словнику Ожегова під наслідками розуміється те, що слідує, витікає з чого-небудь, результат (Ожегов, 2014). Варто звернути увагу, що наслідки є однією з ключових категорій в діалектиці, яка є саме тією теорією, яка дає точне уявлення про рух, зміну і розкриває взаємозв'язок речей в об'єктивній дійсності. Саме в діалектиці одними із ключових теорій є причина і наслідок, що є майже нерозривними, а тому у нашому дослідженні ми будемо використовувати саме таке значення загальнофілософської категорії «наслідок».

Як зазначають В.В. Клочков і В.О. Образцова, злочин як об'єкт наукового і практичного пізнання являє собою специфічний різновид людської діяльності – процес взаємодії злочинця і навколишнього середовища, що породжує зміни, які мають значення для встановлення істини в кримінальній справі (Клочков, 1985: 49). Такі зміни відображають сам факт вчиненого діяння, можуть характеризувати особистість злочинців тощо.

Зазвичай відображення визначається як взаємодія матеріальних тіл або як результат цієї взаємодії. Так, зазначає М. Корнфорт, процес відображення включає в себе такий взаємозв'язок двох особливих матеріальних процесів, при якому особливості першого процесу відтворюються у відповідних особливостях другого (Корнфорт, 1956: 10). Відображення притаманне всій матерії, оскільки будь-який матеріальний процес відбувається в інших матеріальних процесах, пов'язаних із ним. Із закону діалектики про взаємозв'язок і взаємозумовленості явищ матеріального світу випливає висновок про те, що взаємозв'язок у відображенні – один із необхідних і універсальних зв'язків об'єктивної дійсності: якщо будь-який матеріальний процес пов'язаний з іншими процесами, то не існує ізольованих явищ, а значить, не існує і принципово не відображуваних явищ (Корнфорт, 1956: 10).

Власне подія злочину є однією з матеріальних процесів дійсності, а тому перебуває у зв'язку і взаємозумовленості з іншими процесами, подіями та явищами, відбувається в них і сама виступає відображенням якихось процесів. Як зазначає В.І. Корюкін, будь-яка подія пов'язана зі змінами в навколишньому середовищі. Зміни в середовищі передують настанню події, настання події своєю чергою викликає зміни в навколишньому середовищі. Для того щоб дізнатися про подію, ми маємо виділити пов'язані з нею зміни. Такий зв'язок існує об'єктивно (Корюкін, 1965: 47).

До формулювання поняття «наслідки злочину» можна підходити з різних сторін. Так, О.О. Кваша пропонує розглядати наслідки злочину як філософську категорію в рамках вчення про причинність. Традиційно в сучасних умовах розвитку наук кримінального циклу панівною є позиція, що в основі розуміння причинного зв'язку має бути філософське вчення причинності як учення про об'єктивні закономірності розвитку природи й суспільства (Кваша, 2017: 335).

Звернемося до робіт вчених криміналістів, що досліджували окреслені питання. Як зазначає Р.С. Белкін, зміни в середовищі, що пов'язані з подією, є результатом взаємодії між ними, результатом відображення події в середовищі. Тільки за ними можна судити про зміст події. Сам процес виникнення інформації є процес відображення, а її виникнення – результат цього процесу. Будь-яка подія злочину обов'язково (як і будь-який процес) відображається в навколишньому середовищі, оскільки і процес виникнення інформації про злочин має необхідний, повторюваний, стійкий і загальний характер, тобто є закономірністю. Процес виникнення інформації про злочин виступає, таким чином, як необхідний, об'єктивний зв'язок всіх сторін, сил, тенденцій тощо (Белкін, 2000: 256). До таких відображаючих об'єктів Р.С. Белкін зараховує елементи складу злочину, однак не всі вони відіграють однаково роль в акті відображення. Так, безпосередньо відображуваними об'єктами є суб'єкт і об'єктивна сторона злочину. Суб'єкт злочину як особистість відбивається через свої властивості (як прояв особистості) і через засоби і способи дій; дії (або бездіяльність) відображаються через засоби і способи їх здійснення. Таким чином, властивості особистості, засоби і способи дій виступають як засіб відображення (Белкін, 2000: 264). Варто звернути увагу, що у кримінально-правовому аспекті суб'єкт злочину проявляється тільки через об'єктивні ознаки, які йому притаманні та дії, тобто сам відображаючим об'єктом не стає. На противагу цьому у криміналістичному аспекті, коли мова йде про встановлення конкретної людини, яка вчинила злочин, розглядаються всі форми вираження особистості зовні, тобто не тільки її поведінка, але і її властивості, за відображенням яких, наприклад, на навколишнє оточення можна ідентифікувати суб'єкта. Тобто в кримінально-правовому значенні зміст суб'єкту злочину обмежується загальними юридичними ознаками, що необхідні для встановлення наявності або відсутності складу злочину, а у криміналістичному цей зміст значно ширший та умовлений завданнями, що стоять перед слідчим.

Своєю чергою Н.П. Яблоков зазначає, що подія злочину як одне з матеріальних явищ дійсності, виходячи з основних положень теорії діалектики, має властивість відображення своїх характерних рис у навколишньому його середовищі у вигляді різного роду слідів-наслідків. Оскільки середовище, що оточує злочин вельми різноманітне через наявність у ній різних об'єктів неживої природи і людей, ця кримінальна подія залишає зміни (відбивається) в ній у вигляді матеріальних або нематеріальних (ідеальних) слідів-наслідків, у результаті чого виникає інформація про всі обставини і особливості цього діяння (Яблоков, 2001: 658). Тобто в найзагальнішому розумінні наслідки злочину є результат взаємодії суб'єкту злочину з об'єктами матеріального світу у процесі вчинення злочину.

Як було зазначено, категорія наслідки злочину в криміналістиці значно ширша від змісту, що визначено в кримінальному праві. Як зазначає В. Лоєр, під злочинним результатом (наслідками злочину) в кримінально-правовому вченні про злочин розуміються передбачені кримінальним законом зміни в навколишньому

середовищі, які виникають під впливом дії або бездіяльності суб'єкта злочину і належать до об'єктивних ознак складу злочину. Ці наслідки прямо або побічно завдають шкоди тим чи іншим охоронюваним законом об'єктам або, принаймні, створюють небезпеку такого заподіяння (Лоер, 2000: 154). Зазвичай у кримінально-правовій доктрині під наслідками злочину розуміють шкідливі зміни в охоронюваних законом суспільних відносин (об'єктах), що є його результатом. Варто погодитися з професором В.М. Кудрявцевим, що наслідком діяння прийнято вважати передбачену кримінально-правовою нормою матеріальну та нематеріальну шкоду, яка спричиняється злочином об'єкту посягання – охоронюваним законом суспільним відношенням та їх учасникам (Кудрявцев, 1960: 167). М.І. Коржанський визначає суспільно небезпечний наслідок як протиправні зміни суспільних відносин, які полягають у повному або частковому, тимчасовому або постійному перешкоджанні чи ліквідації можливості реалізації суб'єктом суспільних відносин своїх прав та інтересів. На його думку, в злочинних наслідках важливо розрізняти їхню фізичну та суспільну сутність. Фізична сутність злочинних наслідків полягає в конкретних змінах, які настають у зовнішньому світі, – вилучене у власника майно, заподіяні потерпілому тілесні ушкодження, смерть людини тощо (Коржанський, 1980: 162). Вказане трактування сутності наслідків злочину є близьким до змісту, якого ми додержуємося в нашому дослідженні. З цього приводу майже ідентичною є позиція Т.В. Церетелі та В.Г. Макашвили, які розрізняють наслідки в широкому (заподіяння шкоди суспільним відношенням) та вузькому (конкретна шкода, передбачена складом злочину) значенні (Церетелі, 1963: 104; Макашвили, 1957: 49).

Наслідки злочину являють собою результат кримінальної дії або бездіяльності суб'єкта, що спричиняє негативні зміни в об'єктивній дійсності соціально значущої сфери (Орловський, 2017: 77). Отже, наслідки злочину відображаються в матеріальному середовищі та ідеальному відображенні (свідомості).

Варто звернути увагу на співвідношення категорії наслідки злочину та результат злочину. Так, переважно в юридичній літературі результат і наслідки злочину розглядаються як тотожні поняття. Так, в основу наукової позиції Н.Д. Дурманова, А.Н. Ігнатова, А.С. Міхліна, Ю.А. Красикова покладена ідея недоцільності теоретичного розмежування понять «наслідки злочину» та «результат злочину», оскільки таке розмежування не має ні теоретичного, ні практичного значення (Миколенко, 2000: 75). Вказана позиція авторів є виправданою та буде використовуватися в наших подальших наукових пошуках.

Звернемося до криміналістичного значення категорії наслідки злочину, що за обсягом ширше кримінально-правового. Воно охоплює шкідливий соціально значущий результат і інші зміни в навколишньому світі, що мають значення для виявлення і розслідування злочинів (сліди). Такий підхід є важливим із точки зору розробки криміналістичної характеристики злочинів, яка може здійснюватися з урахуванням, чи спричинили злочинні дії (бездіяльність) або не призвели до настання шкідливих наслідків, ознак наслідків і слідів злочину. У процесі вивчення наслідків і відображенні даних про них у характеристиках беруться до уваги латентність або очевидність, характер, види, масштаби, причини шкідливих наслідків, співвідношення місць їх виникнення з місцем скоєння злочинних діянь, локалізація шкідливих наслідків із точки зору соціальних сфер суспільства (у сфері праці, відпочинку і т. д.) та інші ознаки обстановки злочину (в містах і на селі, на відкритій місцевості, в приміщеннях і т. д.) (Лоер, 2000: 154). Однак і вказаний підхід є досить усіченим та не відображає повністю значення категорії «наслідки злочину». Так, зміст категорії злочинні наслідки включає в себе: зміни в об'єктивному матеріальному та нематеріальному середовищі, що завдають шкоду охоронюваним законом інтересам (об'єкту злочину); сліди злочину. У зв'язку з цим проаналізуємо ці категорії окремо для визначення найбільш повної дефініції категорії наслідки злочину.

Так, М.В. Салтевський прямо визначав, що слідова картина конкретного злочину – це реальна матеріальна слідова обстановка на конкретний момент часу, що відображає й зберігає різну інформацію про конкретну подію злочину та особу, яка вчинила його в цій обстановці (Салтевський, 1999).

Своєю чергою наслідок – це те, що виходить, впливає з певних обставин, дій, причин; результат, підсумок (Бусел, 2005). Очевидно, що зміни, які виникають в об'єктивній дійсності після вчинення злочину (як його результат) є наслідками злочину. З огляду на це зайвий раз постає питання щодо доцільності відмежування слідової картини від наслідків. Нині більшість науковців поєднують сліди та наслідки в окремому елементі криміналістичної характеристики злочинів проти довкілля (як і суб'єктів та наслідки, механізм слідоутворення й наслідки), а деякі з них навіть ототожнюють їх, не вбачаючи між ними різниці (Одерій, 2013: 55). Наприклад, Ю.М. Туровець прямо визначає, що наслідки злочинів – це сліди, шкода (Туровець, 2012: 156). Професор В.В. Тіщенко виділив як елемент криміналістичної характеристики «дані про результат і наслідки злочинних дій» (Тіщенко, 2007), що викликало дискусію стосовно досить широкого тлумачення такого терміна, адже він охоплює не тільки сліди злочину, а й шкоду, заподіяну ним (Щур, 2010). У цьому контексті ми погоджуємося з професором В.В. Тіщенко, а тому спробуємо більш детально проаналізувати категорію сліди злочину, що входить у зміст категорії наслідки злочину.

Варто звернути увагу на дефініцію слідів злочину у вузькому значенні. Так, сліди – це матеріальні відображення, в яких зафіксована зовнішня будова взаємодіючих об'єктів (Лук'янчиков, Лук'янчиков, Петряев, 2017). Вчені зазначають, що сліди у вузькому значенні – це матеріальні утворення, що відбивають зовнішню будову взаємодіючих об'єктів, тобто сліди-копії, які можуть бути об'ємними або площинними (Салтевський, 1999: 261). Такі сліди утворюються при безпосередньому контакті принаймні двох об'єктів, тобто такі остаточні явища, які представляють собою матеріально фіксовані відображення на одному об'єкті зовнішньої будови іншого об'єкта (Пясковський, Черноус, Іщенко, Алексеев, 2015). Як зазначає професор В.Ю. Шепітько, традиційно трасологія вивчає сліди тільки у вузькому розумінні, а саме – матеріально-

фіксовані відображення зовнішньої будови одного об'єкта на іншому (сліди-відображення). Сліди-відображення виникають унаслідок взаємодії двох об'єктів і достатньо поширені: це сліди рук людини, ніг, взуття, зубів, транспортних засобів, знарядь та інструментів тощо (Шепітько, 2010).

Звернемося до розуміння категорії «школа». Так, найбільш детально вона розглянута серед наук кримінального циклу в кримінальному праві. Звертаємо увагу, що ми умисно не досліджуємо шкоду в інших науках, бо в наявній доктрині кримінального закону вона обмежена змістом суспільної небезпеки, що є обов'язковою ознакою злочину. Найбільш узагальнено теорія права визначає шкоду як негативні наслідки правопорушення (Малеїн, 1965: 200). Існує думка, що шкода – це негативний наслідок (результат) певної дії, що проявляється у зменшенні або втраті (знищенні) певних благ (майнових чи немайнових), порівняно з тією ситуацією, коли б таких дій, що спричинили зменшення (втрату) взагалі не було (Кузьмін, 2007: 112). Вказане є додатковим підтвердженням нашої гіпотези про те, що наслідки злочину включають як сліди, так і шкоду злочину. Звичайно, в різних науках вона відіграє різне значення, що є абсолютно виправданим. Цікавою є позиція Я.О. Мотовіловкера, який із цього приводу вказує, що поняття шкоди, про яку йде мова в кримінально-процесуальному праві, є поняття матеріально-правове. З конкретної матеріально-правової норми, на думку процесуаліста, слідує відповідь не тільки про те, якому охоронюваному законом благу завдано шкоду, але і про те, хто є її суб'єктом (Мотовіловкер, 1969: 246).

Варто звернути увагу, що дослідження поняття шкоди злочину зачіпає цілий комплекс наукових проблем. Це зумовлено складністю, багатоплановістю самої природи злочинної шкоди, її антисоціальної значимістю і тим різноманіттям зв'язків, які виникають у суспільстві в процесі її заподіяння. Це пов'язано з тим, що шкода злочину – соціально-психологічне явище. З одного боку, шкода виступає як заключний елемент злочинного діяння, в якому втілюються об'єктивні і суб'єктивні властивості діяння особи злочинця, з іншого боку, шкода виражається в негативних змінах, які відбуваються під впливом злочинного діяння. Цим негативним впливом піддаються охоронювані державою суспільні відносини та інтереси, блага і цінності. Такі негативні зміни можуть існувати досить тривалий час після закінчення злочину, в низці випадків викликати нові негативні наслідки.

Висновки. Отже, на підставі аналізу категорій «сліди злочину» та «школа злочину» можна дійти висновку, що наше твердження про те, що вони входять до категорії «наслідки злочину», є цілком виправданим та обґрунтованим. Так, найбільш широкою категорією є «наслідки злочину», яка включає в себе сліди злочину, а також шкоду, завдану злочинцем. Так, всі сліди події злочину є наслідками злочину, так само і шкода злочину є наслідком злочину. Однак не всі наслідки злочину є шкодою самого злочину. Наприклад, ушкоджений замок дверей при незаконному проникненні до житла не є наслідком злочину, бо не належить до шкоди об'єкта злочину, яким виступає право на недоторканість житла.

Наслідки злочину – це зміни в навколишньому матеріальному середовищі, які, як зазначає М.П. Яблоков, можуть бути в живій та неживій природі. Так, зміни в неживій природі є простими формами відображення злочину і проявляються у вигляді матеріально фіксованих слідів, відбитків окремих особливостей (найчастіше зовнішньої будови) взаємодіючих об'єктів (або окремих частин), різного роду руйнувань, пошкоджень, деформації об'єктів, поділу їх на частини, а також у вигляді нашарувань тощо (Яблоков, 2001). У цьому випадку науковець описує власне сліди злочину у вузькому розумінні. Своєю чергою щодо живої природи автор зазначає, що це є більш складною формою цього процесу, має психофізіологічну природу формування і проявляється у вигляді уявних образів злочину загалом, окремих його моментів і учасників цього діяння, що виникають і закріплюються у свідомості і пам'яті людей (Яблоков, 2001). Вважаємо, що включення до категорії сліди злочину і «...уявних образів злочину <...>, що виникають і закріплюються у свідомості і пам'яті людей» є повністю виправданим та обґрунтованим. Як такі ідеальні відображення детерміновані лише самою подією злочину, тобто належать до її наслідків. До того ж тут не принципово, яка це інформація та хто є суб'єктом – сам злочинець, потерпілий чи свідок. Такі зміни у свідомості і пам'яті людей можуть викликати і негативний результат, наприклад, довготривале почуття страху може вплинути на психічне здоров'я особи, а у разі наявності причинно-наслідкового зв'язку також належить до наслідків злочину.

Варто звернути, що криміналістичне значення наслідків визначається, в першу чергу, можливістю встановлення істотних обставин події злочину та ідентифікації причетних осіб. Як зазначають Є.П. Іщенко, А.О. Топорков, значення наслідків злочину проявляється у вирішенні ідентифікаційних і діагностичних завдань. Перші мають на меті ототожнити об'єкт по слідах, встановити групову приналежність або спільне джерело походження, а при вирішенні діагностичних завдань насамперед з'ясовується механізм утворення слідів, тобто характер взаємодії об'єктів у момент слідоутворення (Іщенко, Топорков, 2005). Варто звернути увагу, що значення наслідків злочину проявляється і в тому, що вони виконують і превентивні завдання, бо дозволяють виявити фактори, що детермінують вчинення злочину та або усунути їх, або ускладнити вчинення нових злочинів у типових його проявах.

Обґрунтованою є позиція М.П. Яблокова, який зазначає, що незалежно від механізму формування наслідки однаково служать засобом пізнання події злочину, адже в сукупності дають уявлення про його основні характерні особливості. Інформація не існує поза відповідним інформаційним сигналом, що має свій інформаційний зміст і певну форму вираження (фізичну, знакову, образну і т.д.) (Яблоков, 2001).

Отже, наслідки злочину – це зміни в навколишньому матеріальному середовищі та ідеальні відображення, які виникають внаслідок події злочину, та містять інформацію про слідову картину та злочинний результат. У цьому контексті злочинний результат є шкодою завданою злочинцем. З огляду на цю дефініцію наслідки злочину не є суто теоретичною конструкцією, а мають конкретне криміналістичне значення.

У зв'язку з тим, що категорія наслідки злочину органічно поєднує в собі категорії сліди та шкода злочину, їй притаманні ознаки та змістовні характеристики категорії, які вона включає.

Список використаних джерел:

1. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. 2-е изд. доп. Москва : Мегатрон XXI, 2000. 334 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. 1728 с
3. Ищенко Е.П., Топорков А.А. Криминалистика : Учебник. Изд. 2-е, испр. и доп. Юридическая фирма «Контракт», «Инфра-М», 2005. 528 с.
4. Кваша О.О. Значення філософської категорії причинності у кримінально-правових дослідженнях: традиції та сучасність. *Правова держава*. 2017. Випуск 28. С. 335.
5. Клочков В.В., Образцов В.А. Преступление как объект криминалистического познания. *Вопросы борьбы с преступностью*. 1985. Вып. 42. С. 48–61.
6. Коржанский Н.И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. Москва, 1980. 248 с.
7. Корнфорт М. Диалектический материализм. Москва, 1956. 315 с.
8. Кориюкин В.И. Вероятность и информация. *Вопросы философии*, 1965. № 8. С. 42–53.
9. Криминалистика : Учебник / Отв. ред. Н.П. Яблоков. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Юристъ, 2001. 718 с.
10. Криміналістика : підручник / В.В. Пясковський, Ю.М. Черноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексєєв та ін. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.
11. Криміналістика : Підручник / Кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. 4-е вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2010. 464 с.
12. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. Москва : Юридическая литература. 1960. 352 с
13. Кузьмін Д.Л. Обліково-правові аспекти збитків і шкоди. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць*. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. 2007. Випуск 3(9). С. 112–123.
14. Лоер В. Криминалистика. Проект «Лучшая юридическая литература». 2000. 268 с.
15. Лук'янчиков Б.Є., Лук'янчиков Є.Д., Петряев С.Ю. Криміналістика : навчальний посібник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. в 2-х частинах. Частина I : Вступ до курсу криміналістики. Криміналістична техніка. 2017. 374 с.
16. Макашвили В.Г. Уголовная ответственность за неосторожность. Москва, 1957. 375 с
17. Малейн Н.С. Возмещение вреда, причиненного личности. Москва: Юр. лит., 1965. 201 с.
18. Миколенко О.М. Наслідки злочину – критерій поділу складів злочинів. *Правова держава*. 2000. № 2. С. 61–64
19. Мотовиловкер Я.О. Понятие потерпевшего в советском уголовном процессе. *Правоведение*. 1969. С. 48–60.
20. Навроцький В.О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації. Київ : Атіка, 1999. 418 с.
21. Одерій О.В. Наслідки як елемент криміналістичної характеристики злочинів проти довкілля. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2013. Вип. 13. С. 53–62.
22. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка. 28-е изд. перераб. Москва : Мир и образование, 2014. 1376 с.
23. Орловський Р.С. Суспільно небезпечні наслідки злочину. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2017. Вип. 6, т. 3. С. 76–80.
24. Подорожна Т. Законодавчі дефініції як різновид тлумачення: теоретико-правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 11. С. 133–136.
25. Салтєвський М.В. Криміналістика. Підручник : У 2-х ч. 4.1. Харків : Консум, Основа, 1999. 416 с.
26. Словник української мови : в 11 томах. Том 5, 1974. С. 192.
27. Тіщенко В.В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса : Фенікс, 2007. 184 с.
28. Тростюк З.А. Понятійний апарат Особливої частини Кримінального кодексу України : монографія. Київ : Атіка, 2003. 144 с.
29. Туровець Ю.М. Початковий етап розслідування злочинів проти довкілля : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2012. 230 с.
30. Церетели Т.В. Причинная связь в уголовном праве. Москва : Госюриздат, 1963. 382 с
31. Щур Б.В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик : монографія. Харків : Харків юрид., 2010. С. 179.

References:

1. Belkyn R.S. Krymynalystycheskaia entsyklopedyia. 2-e yzd. dop. M. : Mehatron XXI, 2000. 334 p.
2. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy : 250000 / uklad. ta holov. red. V.T. Busel. Kyiv; Irpin: Perun, 2005. VIII. 1728 p.
3. Yshchenko E.P., Toporkov A.A. Krymynalystyka: Uchebnyk. Yzd. 2-e, yspr. y dop. Yurydycheskaia fyрма "Kontrakt", "Ynfra-M", 2005. 528 p.
4. Kvasha O.O. Znachennia filosofskoi katehorii prychnynnosti u kryminalno-pravovykh doslidzhenniakh: tradytsii ta suchasnist. Pravova derzhava. 2017. Vypusk 28. 335 p.
5. Klochkov V.V., Obratsov V.A. Prestuplenye kak ob'ekt krymynalystycheskoho poznanyia. Voprosy borby s prestupnostiu, vyp. 42. M., 1985, s. 48–61.
6. Korzhanskiy N. Y. Ob'ekt y predmet uholovno-pravovoi okhrany. M., 1980. 248 p.
7. Kornfort M. Dyalektycheskyi materyalyzm. M. 1956, 315 p.
8. Koriukyn V. Y. Veroiatnost y unformatsyia. Voprosy fylosofyu, 1965, № 8. pp. 42–53.

9. Krymynalystyka: Uchebnyk. Otv. red. N.P. Yablokov. 2-e yzd., pererab. y dop. M.: Yuryst, 2001. 718 p.
10. Krymynalystyka : pidruchnyk. V.V. Piaskovskiy, Yu.M. Chornous, A.V. Ishchenko, O.O. Alieksiev ta in. K. : «Tsentr uchbovoi literatury», 2015. 544 p.
11. Krymynalystyka: Pidruchnyk / Kol. avt.: V.Yu. Shepitko, V.O. Konovalova, V.A. Zhuravel ta in. 4-e vyd., pererob. i dop. Kh.: Pravo, 2010. 464 p.
12. Kudriavtsev V.N. Ob'ektyvnaia storona prestupleniia. M.: Yurydycheskaia lyteratura. 1960. 352 p.
13. Kuzmin D.L. Oblikovo-pravovi aspekty zbytkiv i shkody. Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu. Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. Serii: Bukhhalterskyi oblik, kontrol i analiz. Vypusk 3(9). Zhytomyr: ZhDTU. 2007. pp. 112–123.
14. Loer V. Krymynalystyka. Proekt «Luchshaia yurydycheskaia lyteratura». 2000. 268 p.
15. Lukianchykov B.Ye., Lukianchykov Ye.D., Petriaiev S.Yu. Krymynalystyka: Navchalnyi posibnyk dlia stud. yuryd. spets. vysshch. navch. zakl. v 2-kh chastynakh. Chastyna I : Vstup do kursu krymynalystyky. Krymynalystychna tekhnika. 2017. 374 p.
16. Makashvyly V.H. Uholovnaia otvetstvennost za neostorozhnost. M.? 1957. 375 p.
17. Maleyn N.S. Vozmeshchenye vreda, prychnynnoho lychnosti. M.: Yur.lyt., 1965. 201 p.
18. Mykolenko O.M. Naslidky zlochynu – kryterii podilu skladiv zlochyniv. Pravova derzhava, 2000. № 2. pp. 61–64.
19. Motovylovker Ya.O. Poniatye poterpevsheho v sovetskom uholovnom protsesse. Pravovedenye. 1969. pp. 48–60.
20. Navrotskyi V.O. Teoretychni problemy krymynalno-pravovoi kvalifikatsii. Kyiv : Atika, 1999. 418 p.
21. Oderii O.V. Naslidky yak element krymynalystychnoi kharakterystyky zlochyniv proty dovkillia. Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i krymynalystyky. 2013. Vyp. 13. pp. 53–62.
22. Ozhehov S.Y. Tolkovy slovar russkoho yazyka. 28-e yzd. pererab. M.: Myr y obrazovanye, 2014. 1376 p.
23. Orlovskiy R.S. Suspilno nebezpechni naslidky zlochynu. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Yurydychni nauky. 2017. Vyp. 6, t. 3. pp. 76–80.
24. Podorozhna T. Zakonodavchi definitsii yak riznovyd tlumachennia: teoretyko-pravovyi aspekt. Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo. 2008. № 11. pp. 133–136.
25. Saltevskyi M.V. Krymynalystyka. Pidruchnyk: U 2-kh ch. 4.1. Kh.: Konsum, Osnova, 1999. 416 p.
26. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh. Tom 5, 1974. p. 192.
27. Tishchenko V.V. Teoretychni i praktychni osnovy metodyky rozsliduvannia zlochyniv : monohrafiia. Odesa : Feniks, 2007. 184 p.
28. Trostiuk Z.A. Poniatiinyi aparat Osoblyvoi chastyny Krymynalnoho kodeksu Ukrainy : monohrafiia. K. : Atika, 2003. 144 p.
29. Turovets Yu. M. Pochatkovyi etap rozsliduvannia zlochyniv proty dovkillia : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09. K., 2012. 230 p.
30. Tseretely T.V. Prychnynnaia sviaz v uholovnom prave. M.: Hosiuryzdat, 1963. 382 p.
31. Shchur B. V. Teoretychni osnovy formuvannia ta zastosuvannia krymynalystychnykh metodyk : monohrafiia. Kh. : Kharkiv yuryd., 2010. 179 p.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.2.26>

YALTA FILM STUDIO OPERATIONS IN THE 1920S AS PART OF UKRAINIAN CINEMA DEVELOPMENT

Olha Sakhno

Postgraduate Student at the Department of Modern History of Ukraine

Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-1011-5197

Abstract. In the provisions of this article, the author researches the formation and functioning of the film studio in Yalta and its interrelations with the governmental organisation called “All-Ukrainian Photo Cinema Administration” (hereinafter – AUPCA), which oversaw the entire film industry of the Ukrainian SSR between 1922 and 1930. The analysis of public records and printed publications on film industry of the time revealed that in the early 1920s Yalta Film Studio, which represented the Crimean cinema network, was restored and provided with unimpeded functioning by the efforts from the Ukrainian side. The article provides archival statistics on the number of directors who worked in Yalta. It emphasises the deterioration of relations between AUPCA and the Crimean People’s Commissariat of Education (hereinafter – CrimPCE) in the late 1920s, connected to the construction of a new film studio in Kyiv and the earthquake in the Crimea in 1927. It provides facts that the Crimean government tried to renew the lease and expected financial assistance for the reconstruction of Yalta Film Studio from the Ukrainian Republic despite the fact that Crimea was not formally part of the Ukrainian SSR at that time.

Key words: AUPCA, film studio, USSR, CrimPCE.